

Микола Андрусяк

Андрусяк Микола Григорович (20 лютого 1902 р., с. Переволочна Золочівського повіту, нині Буського району Львівської області — 25 січня 1985 р., м. Бостон, США) — історик, педагог, літературний критик, есеїст, публіцист, громадський діяч.

Початкову освіту здобув у рідному селі. Продовжив навчання в Бродівській гімназії імені Рудольфа, приватній українській гімназії в Яворові та Державній українській гімназії в Золочеві (1917—1918). У грудні 1918 р. перебував у Тернополі. 23 травня 1919 р. вступив до лав Української Галицької армії, у складі якої у травні — грудні 1919 р. воював на Тернопільщині. Навчався в Академічній гімназії у Львові (1921—1922), потім — на філософському факультеті Львівського університету (1923—1928). Від 1926 р. — член, згодом — голова секції студентів-істориків у «Студентській громаді».

У листопаді 1928 р. Микола Андрусяк склав науковий учительський іспит з історії та німецької мови й отримав посаду в гуманітарній дівочій гімназії «Рідної школи» і до кінця червня 1929 р. читав курс німецької мови в нижчих класах. У 1931 р. захистив дисертацію на основі праці «Józef Szumlański, pierwszy biskup unicki Lwowski (1667—1708)» та здобув ступінь доктора філософії.

У 1936—1939 рр. викладав на неофіційному Семінарі історії України для українських студентів Львівського університету. У 1937—1938 рр. — ректор та викладач історії України в Робітничому університеті товариства «Сила» у Львові. У 1939 р. — проректор із наукової роботи Львівського університету. У кінці березня 1940 р. оселився в Кракові. Від листопада 1941 р. до лютого 1942 р. — проректор Київського університету, працював у міській управі. Від 26 лютого 1942 р. — бібліотекар Наукового товариства імені Шевченка у Львові, викладач історії та географії в Першій українській державній гімназії та Вчительській семінарії, історії української Церкви в Греко-католицькій богословській академії.

У липні 1944 р. М. Андрусяк переїхав до Праги. В Українському вільному університеті викладав історію України, плідно працював над дослідженнями української історії та історіографії. Після війни перебував у таборах для переміщених осіб в Аусбургу (Західна Німеччина). Від січня 1946 р. до червня 1948 р. — на посаді надзвичайного професора, читав курс «Історія козаччини» в Українському вільному університеті в Мюнхені. У 1950 р. перебрався до США, де викладав російську історію, а також російську, німецьку, українську та польську мови в коледжах та університетах США (Західний університет Огайо, коледж святого Вінсента, Уолш коледж, Університет Акрон, Огайо), досліджував історію Галицько-Волинського князівства, козаччини, Гетьманщини, української Церкви XVI—XVII ст., українсько-польських відносин, Українських визвольних змагань 1917—1920 рр.

Наукова спадщина М. Андрусяка становить близько 600 праць. Його перу належить ряд досліджень, присвячених відомим українським історикам М. Грушевському, М. Костомарову, С. Томашівському, Д. Багалію та ін. Учений залишив ґрунтовні розвідки про гетьманів Б. Хмельницького, П. Дорошенка, І. Виговського, П. Тетерю, І. Мазепу. Він повернув із небуття імена багатьох священнослужителів, котрі, крім церковної праці, пропагували українську національну ідею. Значне місце в науковому доробку історика займають кразнавччі дослідження Лемківщини, Покуття, Слобожанщини, Карпат.

У 1932 р. Миколу Андрусяка обрано дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка. Він також був членом Статистичної комісії НТШ, секретарем Комісії нової історії України в НТШ, заступником голови Історично-джерелознавчої комісії та членом Комісії старої історії України НТШ. Від 1935 р. — член товариства «Молода громада», яке об'єднувало ветеранів УГА та Армії УНР. У 1936 р. ученого обрали дійсним членом Історично-правничої секції Богословського наукового товариства у Львові, у 1941 р. — Українського історико-філологічного товариства в Празі.

Історик та громадський діяч Микола Андрусяк зробив вагомий внесок у національно-державну справу українського народу, скарбницю його науки та культури. Постаць ученого на теренах історичної науки залишається взірцем безкомпромісності, високої національної свідомості й людської гідності.

Бібліографія

1. **Андрусяк, М.** Іван Хлопецький, перемиський православний єпископ-номінат в 1632—1633 рр. / подав Микола Андрусяк // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. — Львів, 1927. — Т. 147 : Праці Історично-філософичної секції. — С. 131—140.
2. **Андрусяк, М.** Україна в писаннях хорватського чернця Юрія Крижанича / М. Андрусяк // Поступ. — Львів, 1927. — Чис. 9/10. — С. 289—298.
3. **Андрусяк, М.** До питання про авторство Літопису Самовидця / Микола Андрусяк // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. — Львів, 1928. — Т. 149 : Праці Історично-філософичної секції. — С. 189—194.
4. **Андрусяк, М.** До історії боротьби між П. Дорошенком та П. Суховієм в 1668—1669 рр. / написав Микола Андрусяк // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. — Львів, 1929. — Т. 150 : Ювілейний Збірник Наукового Товариства імені Шевченка у Львові в п'ятдесяти-п'ятнадцять років, 1873—1928 : Праці Філологічної та Історично-філософичної секції. — С. 197—227.
5. **Андрусяк, М.** Українці — Великоруси — Поляки : Із думок М. Костомарова про відношення українського народу до російського і польського народів до поч. 60-их рр. XIX ст. / М. Андрусяк // Нові шляхи. — Львів, 1929. — Т. 1. — С. 124—128.
6. **Андрусяк, М.** До історії правобічних козаків в 1689—1690 рр. / подав Микола Андрусяк. — [Б. м.], [193—]. — 24 с. — Текст укр., пол.
7. **Андрусяк, М.** До історії правобічних козаків в 1689—1690 рр. / подав Микола Андрусяк // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. — Львів, 1930. — Т. 100 : Ювілейний збірник на пошану Акад. Кирила Студинського, ч. 2 : Праці історичні. — С. 251—274. — Додаток: 17 документів.
8. **Андрусяк, М.** Із стрілецьких споминів / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1930. — Чис. 5. — С. 9—10.
9. **Андрусяк, М.** Останній відступ / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1930. — Чис. 12. — С. 7—8 ; 1931. — Чис. 12. — С. 7—8.
10. **Андрусяк, М.** Проект знесення нашого обряду / М. Андрусяк // Записки Чина св. Василя Великого. — Львів, 1930. — Т. 3, вип. 3/4. — С. 574—581.
11. **Андрусяк, М.** Перші вибори в Галичині (1848 р.) / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1930—1931. — Ч. 4, чис. 48 (12). — С. 365—367.

12. **Андрусяк, М.** В юнацькій школі. 1). Після трагедії УГА ; 2). Останній відступ / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1931. — Чис. 11. — С. 18—20 ; чис. 12. — С. 7—8.
13. **Андрусяк, М.** Вісімдесятиліття «Народнього дому» у Львові / М. Андрусяк // Новий Час. — Львів, 1931. — Чис. 84/85.
14. **Андрусяк, М.** Гомін Української державності й соборності на Закарпаття : (За Ортоскопом. Державні змагання Прикарпатської України. Відень, 1924) / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1931. — Чис. 7/8. — С. 27—32.
15. **Андрусяк, М.** Два покоління галицького москвофільства / М. Андрусяк // Нова зоря. — Львів, 1931. — Чис. 73.
16. **Андрусяк, М.** З історії українського культурного та національного руху Яворівщини (XVII—XIX ст.) / М. Андрусяк // Яворівщина: з її минулого і сучасного : (Зі світлинами) : З нагоди 50-ліття закладення першої української читальні в Яворові. — Яворів, 1931. — С. 8—11.
17. **Андрусяк, М.** Осип Лозинський — основник першої читальні в Яворові / М. Андрусяк // Яворівщина: з її минулого і сучасного : (Зі світлинами) : З нагоди 50-ліття закладення першої української читальні в Яворові. — Яворів, 1931. — С. 18—24.
18. **Андрусяк, М.** Павло Тетера та львівська Ставропігія / подав Микола Андрусяк // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. — Львів, 1931. — Т. 151 : Праці Історично-філософичної секції. — С. 181—188.
19. **Андрусяк, М.** Серед останків УГА : (Спомини) / М. Андрусяк // Історичний Календар-Альманах «Червоної Калини» на 1932 р. — Львів, 1931. — С. 113—115.
20. **Андрусяк, М.** Стрілецька мандрівка 1—20 січня 1920 р. / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1931. — Чис. 1. — С. 17.
21. **Андрусяк, М.** Галицько-Український часопис у 1848 р. : [«Зоря Галицька»] / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1931—1932. — Ч. 5, чис. 63 (15). — С. 441.
22. **Андрусяк, М.** Зелений Клино : [Українці на Далекому Сході] / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1931—1932. — Ч. 5, чис. 56 (8). — С. 236—238.
23. **Андрусяк, М.** Із французьких згадок про українських козаків у XVII ст. / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1931—1932. — Рік 5, чис. 60 (12). — С. 340.
24. **Андрусяк, М.** Нордберг про Мазепу / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1931—1932. — Ч. 5, чис. 61 (13). — С. 377.
25. **Андрусяк, М.** Початки християнства на Україні / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1931—1932. — Рік 5, чис. 52 (4). — С. 99—100.
26. **Андрусяк, М.** Державні змагання Українців на Далекому Сході в 1917—1920 рр. / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1932. — Чис. 4. — С. 5—9.
27. **Андрусяк, М.** З минулого Знесіння / Микола Андрусяк. — Відбитка : Діло. — Львів : Видавничий спілка «Діло», 1932. — 24 с. — Накладом автора.

28. **Андрусяк, М.** Замітки до письменницької спадщини крилошанина І. Могильницького / М. Андрусяк // Записки Чина св. Василя Великого. — Жовква, 1932. — Т. 4, вип. 1/2. — С. 325—326.
29. **Андрусяк, М.** Записник митрополита Ю. Винницького з 1706 р. / подав Микола Андрусяк // Записки Чина св. Василя Великого. — Жовква, 1932. — Т. 4, вип. 1/2. — С. 180—204.
30. **Андрусяк, М.** Початки християнства на Україні / М. Андрусяк. — Передрук : Життя і знання (1932, чис. 52 (4)). — Львів, 1932. — 24 с.
31. **Андрусяк, М.** Проби організування галицько-українського народного війська в 1848—1849 рр. / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1932. — Чис. 3. — С. 9—14.
32. **Андрусяк, М.** Томашівський як історик церкви / М. Андрусяк // С. Томашівський — історик, політик, публіцист. — Львів, 1932. — С. 31—39.
33. **Андрусяк, М.** Українська історіографія за останнє десятиліття (1921—1930). І. Осередки і видавництва / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1932. — Чис. 9. — С. 20—22.
34. **Андрусяк, М.** Українська історіографія за останнє десятиліття (1921—1930). II. Напрями / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1932. — Чис. 10. — С. 21—23.
35. **Андрусяк, М.** З найновішої літератури про Мазепу / М. Андрусяк // Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — Львів, 1933. — Т. 2, кн. 4. — С. 284—290.
36. **Андрусяк, М.** Звязки Мазепи з Станіславом Лещинським і Карлом XII / Микола Андрусяк // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. — Львів, 1933. — Т. 152 : Праці Історично-філософичної секції. — С. 35—61.
37. **Андрусяк, М.** Звязки Мазепи з Станіславом Лещинським та Карлом XII / М. Андрусяк. — Відбитка : Записки Наукового Товариства імені Шевченка, т. 152. — [Б. м.], [1933]. — 27 с.
38. **Андрусяк, М.** Звязки Мазепи з Станіславом Лещинським і Карлом XII / Микола Андрусяк // Борщак, І. Мазепа — людина й історичний діяч / Ілько Борщак. — У Львові, 1933.
39. **Андрусяк, М.** Іван Мазепа й Іван Скоропадський / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1933. — Чис. 1. — С. 9—10.
40. **Андрусяк, М.** Перші галицько-українські селянські діячі / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1933. — Чис. 64 (1). — С. 7—9.
41. **Андрусяк, М.** Полтавська битва [27 червня ст. ст. 1709 р.] / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1933. — Чис. 70/71 (7/8). — С. 198—199.
42. **Андрусяк, М.** 70-ліття смерти провідника галицьких українців : [Г. Яхимовича] / М. А. // Життя і знання. — Львів, 1933. — Чис. 67 (4). — С. 106.
43. **Андрусяк, М.** Галицьке московільство в часі світової визвольної війни / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 86 (11). — С. 323—325.
44. **Андрусяк, М.** До чого змагав Богдан Дідицький / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 79 (4). — С. 107—109.
45. **Андрусяк, М.** Михайло Качковський і укр. національний рух / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 84 (9). — С. 248—250.
46. **Андрусяк, М.** «Московільські» культурно-освітні установи й товариства / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 79 (4). — С. 107—109.
47. **Андрусяк, М.** Післявоєнні галицькі московіли / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 87 (12). — С. 348—349.
48. **Андрусяк, М.** Початки галицького московільства / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 78 (3). — С. 77—78.
49. **Андрусяк, М.** Розквіт московільства в 60-х роках XIX в. / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 81 (6). — С. 186—187.
50. **Андрусяк, М.** Українські полководці / М. А. // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1934. — Чис. 2. — С. 17—19.
51. **Андрусяк, М.** Чи Михайло Качковський був московіл / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 79 (4). — С. 107—109.
52. **Андрусяк, М.** Як поступали Галицькі московіли (від 70-х рр. XIX до світової війни) / М. Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1934. — Чис. 85 (10). — С. 296—299.
53. **Andrusiak, M.** Historiografia ruska (ukraińska) w latach 1921—1930. I. Ogniska naukowe i wydawnictwa / M. Andrusiak // Kwartalnik Historyczny. — Lwów, 1934. — R. 48, z. 1. — S. 57—64.
54. **Andrusiak, M.** Historiografia ruska (ukraińska) w latach 1921—1930. II. Historiografia i źródłoznawstwo / M. Andrusiak // Kwartalnik Historyczny. — Lwów, 1934. — R. 48, z. 2. — S. 299—318.
55. **Andrusiak, M.** Józef Szumlański, pierwszy biskup unicki lwowski, 1667—1708 : Zarys biograficzny / M. Andrusiak. — Lwów, 1934. — 212 s. — (Archiwum Towarzystwa Naukowego we Lwowie ; t. 16, z. 1). — Nakładem Towarzystwa Naukowego we Lwowie.
56. **Andrusiak, M.** Prawosławie i unia w dziejach narodu ukraińskiego / M. Andrusiak // Biuletyn Polsko-Ukraiński. — Warszawa, 1934. — № 3.
57. **Andrusiak, M.** Sprawa patriarchatu kijowskiego za Władysława IV / M. Andrusiak // Prace historyczne w 30-lecie działalności profesorskiej Stanisława Zakrzewskiego. — Lwów, 1934. — S. 269—285.
58. **Andrusiak, M.** Sprawa patriarchatu kijowskiego za Władysława IV / M. Andrusiak. — Lwów, 1934. — 15 s.
59. **Андрусяк, М.** Боротьба за єпископську катедру : (Картина з історії православної Церкви на Україні в другій половині XVII ст.) / М. Андрусяк // Записки Чина св. Василя Великого. — Жовква, 1935. — Т. 6, вип. 1/2. — С. 85—136.
60. **Андрусяк, М.** Думки Грушевського про потребу української армії / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1935. — Чис. 3. — С. 7—8.
61. **Андрусяк, М.** Етнографія Гуцульщини з 1851—1852 рр. / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1935. — Чис. 88 (1). — С. 14.
62. **Андрусяк, М.** Львівська Ставропігія : (З приводу її цьогорічного ювілею) / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1935. — Чис. 105 (6). — С. 164—166.
63. **Андрусяк, М.** Матеріали до історії Львівського єпископства в рр. 1667—1677 / М. Андрусяк // Записки Чина св. Василя Великого. — Жовква, 1935. — Т. 6, вип. 1/2. — С. 137—200.

64. **Андрусяк, М.** Микола Костомаров / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1935. — Чис. 91 (4). — С. 97—98 : портр.
65. **Андрусяк, М.** Михайло Грушевський: перший президент Української держави, історик — політик — культурний діяч / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1935. — Чис. 1. — С. 2—4.
66. **Андрусяк, М.** Нариси з історії галицького москвофільства / Микола Андрусяк. — Львів, 1935. — 78, [1] с. : портр. — Накладом Товариства «Просвіта».
67. **Андрусяк, М.** Нариси з історії галицького москвофільства : (з образами москвофільських діячів) / Микола Андрусяк. — Львів, 1935 (3 друкарні Видавничої Спілки «Діло»). — 48 с. — (Бібліотека «Життя і знання» ; ч. 15).
68. **Андрусяк, М.** Початки Шевченкового культу в Галичині та його вплив на розвиток національної свідомості / Микола Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1935. — Чис. 90 (3). — С. 66—68.
69. **Andrusiak, M.** Bałaban Dionizy / M. Andrusiak // Polski Słownik Biograficzny. — Kraków, 1935. — Т. 1, з. 3. — С. 248—249.
70. **Andrusiak, N.** Georg Benjamin Ostermann und seine Materialsammlung zur Geschichte Galiziens im 19. Jahrhundert / Nikolaus Andrusiak // Deutsche wissenschaftliche Zeitschrift für Polen. — Posen, 1935. — Heft. 29. — S. 169—185.
71. **Andrusiak, M.** The Ukrainian National Movement in Galicia / M. Andrusiak // The Slavonic and East European Review. — London, 1935. — Vol. 14, № 40/41.
72. **Андрусяк, М.** Як прийшло до Чортківського пролomu / М. Андрусяк // Історичний Календар-Альманах «Червоної Калини» на 1936 рік. — Львів, 1935—1936. — С. 106—111.
73. **Андрусяк, М.** Греко-католицьке духовенство в українських національних змаганнях (XVIII—XIX ст.) / М. Андрусяк // Струтинський, М. Календар для всіх на 1937 рік / М. Струтинський. — Львів, 1936.
74. **Андрусяк, М.** Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові : (Його історія, завдання та теперішній стан) / М. Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1936. — Чис. 108 (9). — С. 258—260.
75. **Андрусяк, М.** Пастирські листи галицьких владик кінця XVIII ст. : Причинки до галицько-української бібліографії / Микола Андрусяк // Записки Чина св. Василя Великого. — Жовква, 1936. — Т. 4, вип. 3/4. — С. 634—642.
76. **Андрусяк, М.** Слобідська Україна в очах російського подорожника в 1781 р. / М. Андрусяк // Життя і знання. — Львів, 1936. — Чис. 101 (2). — С. 55—56.
77. **Андрусяк, М.** Традиція Української державності / М. Андрусяк // Історичний Календар-Альманах «Червоної Калини» на 1937 рік. — Львів, 1936. — С. 4—12.
78. **Андрусяк, М.** Ще про юнацьку школу / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1936. — Чис. 6. — С. 4—5.
79. **Андрусяк, М.** З новішої історіографії української книги / М. Андрусяк // Українська книга. — Львів, 1937. — Чис. 2. — С. 58—62.
80. **Андрусяк, М.** За огнище української науки : (Перед Загальними Зборами Наукового Товариства ім. Шевченка в березні ц. р.) / М. Андрусяк // Новий Час. — Львів, 1937. — Чис. 44. — С. 5.
81. **Андрусяк, М.** Національна свідомість галичан у 1772—1832 рр. / М. Андрусяк // У століття «Русалки Дністрової». — Золочів ; Львів, 1937. — С. 10—12.
82. **Андрусяк, М.** Післявоєнна історіографія української книги / М. Андрусяк // Українська книга. — Львів, 1937. — Чис. 1. — С. 25—30.
83. **Andrusiak, M.** Z ostatnich Lat Pawla Tetery 1665—1671 / M. Andrusiak // Kwartalnik Historyczny. — Lwów, 1937. — Roczn. 51, z. 3. — S. 556—561.
84. **Андрусяк, М.** Звідки взялася шляхта на наших землях? : (історичні нариси) / Микола Андрусяк. — Львів, 1938. — 32 с. — Накладом Данила Чайковського.
85. **Андрусяк, М.** Мазепа і Правобережжя / Микола Андрусяк. — Відбитка : Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя, кн. 2 (18). — Львів, 1938. — 106 с., [1] арк. портр.
86. **Андрусяк, М.** Михайло Грушевський — перший президент Української держави, історик, політик, культурний діяч / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1938. — Чис. 7. — С. 7—20.
87. **Андрусяк, М.** На галицькому загумінку / М. Андрусяк // Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — Львів, 1938. — Т. 2, кн. 5. — С. 369—371.
88. **Андрусяк, М.** Наші оселі на північній Надсянщині / М. Андрусяк // Колосся : літературно-науковий додаток до «Нового Села». — Львів, 1938. — № 2.
89. **Андрусяк, М.** Списи підручних книжок архимандрита Каменецького й еп. Свительницького з 1668 р. / М. Андрусяк // Українська книга. — Львів, 1938. — Чис. 2. — С. 42—43.
90. **Андрусяк, М.** Хто де правує молодь? / М. Андрусяк // Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — Львів, 1938. — Т. 2, кн. 6. — С. 447—451.
91. **Андрусяк, М.** Як зловлено Юрка Тютюнника? / М. Андрусяк // Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — Львів, 1938. — Т. 1, кн. 3. — С. 228—230.
92. **Андрусяк, М.** Гетьман Мазепа як культурний діяч / М. Андрусяк // Мазепа : збірник : у 2 т. — Варшава, 1939. — Т. 2. — С. 69—87. — (Праці Українського наукового інституту ; т. 47) (Серія історична ; кн. 4).
93. **Андрусяк, М.** Гетьманський уряд і панахида по Мазепі в Києві 1918 р. / М. Андрусяк // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1939. — Чис. 7.
94. **Андрусяк, М.** Завваги про шляхту / М. Андрусяк // Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — Львів, 1939. — Т. 2, кн. 4. — С. 252—255.
95. **Андрусяк, М.** Історія Карпатської України / написав Др. М. Андрусяк // Карпатська Україна: географія — історія — культура. — Львів, 1939. — С. 88—101.
96. **Андрусяк, М.** Назва «Україна» / М. Андрусяк // Мета. — Львів, 1939. — Чис. 30. — С. 2—3.
97. **Андрусяк, М.** Нарис історії Карпатської України / М. Андрусяк // Карпатська Україна : географія — історія — культура. — Львів, 1939. — С. 88—101.
98. **Андрусяк, М.** Про українську шляхту : Коротка історія і слово на часі / Микола Андрусяк // Народний ілюстрований календар «Просвіти» на звичайний рік 1939. — Львів, 1939. — Річник 39.
99. **Андрусяк, М.** Січень 1919 року / М. Андрусяк // Календар для всіх : Альманах «Нового Часу» на рік 1939. — Львів, 1939.

100. **Андрусяк, М.** Сто років першого «Кобзаря» / М. Андрусяк // Народний ілюстрований календар «Просвіти» на переступний рік 1940. — Львів, 1939. — Річник 60.
101. **Андрусяк, М.** 1240... 1340... : [історичні довідки] / М. Андрусяк // Народний ілюстрований календар «Просвіти» на переступний рік 1940. — Львів, 1939. — Річник 60.
102. **Андрусяк, М.** Українська «вісь» — фантазії і дійсність / М. Андрусяк // Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — Львів, 1939. — Т. 3, кн. 7/8. — С. 502—507.
103. **Андрусяк, М.** Українська історіографія / М. Андрусяк // Збірник Українського Наукового Інституту в Америці. — Сент Пол ; Прага, 1939. — С. 5—22. — (Праці Українського Наукового Інституту в Америці ; 1).
104. **Андрусяк, М.** Українська історіографія / Микола Андрусяк. — Відбитка : Збірник Українського Наукового Інституту в Америці. — Прага, 1939. — 20 с.
105. **Андрусяк, М.** Чи справді «історіософічна синтеза?» : [відгук на книжку «Призначення України» Ю. Липи] / М. Андрусяк // Вістник : місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. — Львів, 1939. — Т. 1, кн. 2. — С. 103—106.
106. **Андрусяк, М.** Як ми тратили наші міста... / М. Андрусяк // Народний ілюстрований календар «Просвіти» на переступний рік 1940. — Львів, 1939. — Річник 60.
107. **Андрусяк, М.** Історичні нариси : (Княжа доба) / Микола Андрусяк. — Краків : Українське видавництво, 1940 (Нова Друкарня Денникова). — 63, [1] с. — (Минуле й сучасне ; ч. 8).
108. **Андрусяк, М.** По окраїнних волостях : (Довідки про минуле і згадки з мандрівки) / М. Андрусяк. — Прага, 1940.
109. **Андрусяк, М.** Проблема історичного синтезу / М. Андрусяк // Пробоєм. — Прага, 1940. — Чис. 9. — С. 239—250.
110. **Андрусяк, М.** Чортківський пролом і червнева офензива Української Галицької армії / М. Андрусяк // Українські Вісті. — Берлін, 1940. — Чис. 6. — С. 2.
111. **Андрусяк, М.** Генеза й характер галицького русофільства в ХІХ—ХХ ст. / Микола Андрусяк. — Прага : Пробоєм, 1941. — 19 с. — (Народня бібліотека «Наступ» ; ч. 18).
112. **Андрусяк, М.** Етапи в розвитку української нації / Др. Микола Андрусяк. — Прага : Пробоєм, 1941 (Друкарня Я. Андрески вд., Прага). — 14 с. — (Народня бібліотека «Наступ» ; ч. 17).
113. **Андрусяк, М.** Історія України. Ч. 1. Княжа доба / М. Андрусяк. — Прага : Пробоєм, 1941. — 176 с. — (Самоосвітня бібліотека ; ч. 6).
114. **Андрусяк, М.** Лицем до історичної дійсності : (До причин неувінчаности українських державних змагань) / М. Андрусяк // Наступ : Ідеологічно-історичний збірник. — Прага, 1941. — Вип. 1. — С. 94—95.
115. **Андрусяк, М.** Назва «Україна» : («Країна» чи «Окраїна») / Микола Андрусяк. — Прага : Пробоєм, 1941 (Друкарня Я. Андрески вд., Прага). — 14 с. — (Самоосвітня бібліотека ; ч. 9).
116. **Andrusiak, M.** Der Westukrainische Stamm der Lemken / M. Andrusiak // Südost Forschungen. — München, 1941. — Bd. 6. — № 3/4.
117. **Андрусяк, М.** Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч / М. Андрусяк // Пробоєм. — Прага, 1942. — Чис. 5. — С. 285—296 ; чис. 6. — С. 339—345.
118. **Андрусяк, М.** Історія козаччини : (Курс викладів) : у 3 кн. / М. Андрусяк. — Мюнхен, 1946. — Накладом Філософічної секції УСГ. — На правах рукопису.
Кн. 1. — 37 с.
Кн. 2. — С. 38—95.
Кн. 3. — С. 96—180.
119. **Andrusiak, M.** Ivan Mazepa Hetman of Ukraine / Mykola Andrusiak // The Ukrainian Quarterly. — New York, 1946. — Vol. 3, № 1. — P. 31—37.
120. **Андрусяк, М.** Тризуб / Др. Микола Андрусяк. — [Мюнхен] : Вернигора, 1947. — 26 с., [2] арк. іл. — (Наукова бібліотека Товариства «Вернигора» ; 1).
121. **Андрусяк, М.** Останні Романовичі / М. Андрусяк // Науковий збірник Українського Вільного Університету : ювілейне видання. — Мюнхен, 1948. — Т. 5. — С. 1—12.
122. **Андрусяк, М.** Емблеми : Знамено / М. Андрусяк // Енциклопедія Українознавства : (Загальна частина) : у 2 ч., 3 кн. — Мюнхен ; Нью-Йорк, 1949. — Ч. 1, кн. 1. — С. 30—32.
123. **Андрусяк, М.** Емблеми : Прапор / М. Андрусяк // Енциклопедія Українознавства : (Загальна частина) : у 2 ч., 3 кн. — Мюнхен ; Нью-Йорк, 1949. — Ч. 1, кн. 1. — С. 32—33.
124. **Андрусяк, М.** Микола Шаповал і Галичина / М. Андрусяк // Україна : Українознавство і французьке культурне життя. — Париж, 1949. — Чис. 2. — С. 85.
125. **Андрусяк, М.** Досліди над діяльністю гетьмана Івана Мазепи та його доби / М. Андрусяк // Самостійна Україна. — Чикаго, 1950. — Чис. 2/3. — С. 16—17.
126. **Андрусяк, М.** Назва «Україна» / М. Андрусяк // Самостійна Україна. — Чикаго, 1950. — Чис. 10/11. — С. 12—17 ; чис. 12. — С. 18—20 ; 1951. — Чис. 1. — С. 24—25 ; чис. 2. — С. 24—25 ; чис. 3. — С. 25—26.
127. **Андрусяк, М.** Тризуби і двозуби : (лист) / М. Андрусяк // Україна : Українознавство і французьке культурне життя. — Париж, 1950. — Чис. 4. — С. 268—269.
128. **Андрусяк, М.** Назва «Україна» / Др. Микола Андрусяк. — Чикаго : Самостійна Україна, 1951. — 40 с. — (Бібліотека «Самостійної України» ; вип. 2). — Накладом видавництва.
129. **Андрусяк, М.** Наші королі : (До 700-ліття коронації Данила Романовича) / Проф. д-р. М. Андрусяк // Бюлетень : Матеріали четвертої наукової конференції НТШ. — Торонто, 1953. — С. 60—65.
130. **Андрусяк, М.** Генеза східно-європейських народів / М. Андрусяк // Записки Чина св. Василя Великого. — Рим, 1954. — Т. 2, вип. 1/2.
131. **Андрусяк, М.** Запорозька еміграція / М. Андрусяк // Українці у Вільному Світі : ювілейна книга Українського Народного Союзу, 1894—1954. — Jersey City, [1954]. — С. 299—300.
132. **Андрусяк, М.** Переяславський договір / Проф. д-р М. Андрусяк // Збірник матеріалів 5-ї наукової конференції НТШ. — Торонто, 1954. — С. 83—86.
133. **Андрусяк, М.** Переяславсько-московський договір : (з приводу 300-ліття) / М. Андрусяк // Київ. — Філадельфія, 1954. — Чис. 1. — С. 3—5.

134. **Андрусак, М.** Унія з Римом і коронація Данила / Проф. д-р М. Андрусак // Збірник матеріалів 5-ї наукової конференції НТШ. — Торонто, 1954. — С. 132—137.
135. **Andrusiak, M.** Kings of Kiev and Galicia / Mykola Andrusiak // *The Slavonic and East European Review*. — London, 1955. — Vol. 33, № 81. — P. 342—349.
136. **Andrusiak, M.** Genesis and Development of Eastern Slavic Nations / Mykola Andrusiak // *East European Problems*. — 1956. — № 1. — P. 5—21.
137. **Андрусак, М.** Львівське, Галицьке і Кам'янець-Подільське православне (в 1539—1700 рр.) й уніатське (в 1700—1808 рр.) єпископство у Львові / М. Андрусак // *Логос*. — Йорктон, 1959. — Т. 10, кн. 1. — С. 43—49; кн. 3. — С. 201—205; кн. 4. — С. 256—264; 1960. — Т. 11, кн. 1. — С. 30—36.
138. **Андрусак, М.** Політика Мазепи й Запоріжжя / М. Андрусак // Київ. — Філадельфія, 1959. — Чис. 4. — С. 38—43; чис. 5. — С. 30—33.
139. **Андрусак, М.** Перемишль в історії України до 1918 р. / М. Андрусак // Перемишль — західний бастион України: Збірник матеріалів до історії Перемишля і Перемиської землі. — Нью-Йорк; Філадельфія, 1961. — С. 25—66.
140. **Андрусак, М.** Греко-католицьке духовенство в українських національних змаганнях (XVIII—XIX) / М. Андрусак // *Календар українських вістей на 1962 р.* — Едмонтон, 1962. — С. 69—80.
141. **Andrusiak, M.** Lviv from its beginning to the 1772 / M. Andrusiak. — New York, 1962. — 397 p.
142. **Андрусак, М.** Гетьманський уряд і панахида по Мазепі в Києві 1918 р. / М. Андрусак // *Вільна Україна: збірник*. — Нью-Йорк, 1963. — Ч. 38. — С. 54—56.
143. **Андрусак, М.** З дослідів над назвою «Україна» / Микола Андрусак // *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*. — Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1963. — Т. 177. — С. 248—258.
144. **Andrusiak, M.** Ukraine in the Twentieth Century: A Brief Survey / M. Andrusiak // *Ukrainian Quarterly*. — New-York, 1966. — Vol. 22, № 2. — P. 152—163.
145. **Андрусак, М.** Іван Франко та історичні концепції Михайла Грушевського / М. Андрусак // *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*. — Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1967. — Т. 183: Збірник Філологічної секції, т. 32: Іван Франко: збірник доповідей для відзначення 110-річчя народин і 50-річчя смерті Івана Франка, ч. 1. — С. 103—116.
146. **Андрусак, М.** До початків державності в Україні / М. Андрусак // *Богословія*. — Рим, 1970. — Т. 34, кн. 1/4. — С. 48—76.
147. **Андрусак, М.** Іван Крип'якевич / М. Андрусак // *Літопис Бойківщини*. — Едмонтон, 1970. — № 1/2. — С. 40—62.
148. **Andrusiak, M.** Soviet Anti-Americanism / M. Andrusiak // *Ukrainian Quarterly*. — New-York, 1970. — Vol. 26, № 3/4. — P. 270—276.
149. **Андрусак, М.** Минуле Бучаччини / Н. Андрусак // *Бучач і Бучаччина: історично-мемуарний збірник*. — Нью-Йорк; Лондон; Париж; Сідней, Торонто, 1972. — С. 22—61.
150. **Андрусак, М.** Проблеми так званої «Приозівської Русі» та початків Київської держави «Русь» / М. Андрусак // *Український історик*. — Нью-Йорк; Мюнхен, 1973. — Чис. 1/2. — С. 65—71.
151. **Андрусак, М.** Терміни «руський», «роський», «російський» і «білоруський» в публікаціях XVI—XIX ст. / М. Андрусак // *Збірник на пошану Івана Мірчука (1891—1961)*. — Мюнхен; Нью-Йорк; Париж; Вінніпег, 1974. — С. 1—13. — (Науковий збірник / Український Вільний Університет; т. 8).
152. **Андрусак, М.** Жмуток спогадів у зв'язку з редагуванням д-ром Олегом Кандибою «Збірника Українського Інституту в Америці» / М. Андрусак // *Український історик*. — Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1976. — Чис. 1/4. — С. 110—113.
153. **Андрусак, М.** Львівський єпископ Йосиф Шумлянський та його змагання за права для духовенства й об'єднання церков / М. Андрусак // *Логос*. — Йорктон, 1978. — Т. 29, кн. 1. — С. 23—58; 1979. — Т. 30, кн. 3. — С. 193—214; кн. 4. — С. 292—307.
154. **Андрусак, М.** Михайло Грушевський як історик — народник і державник / Никола Андрусак // *Записки Наукового Товариства імени Шевченка*. — Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1978. — Т. 194: Секція Історії України. Михайло Грушевський. У 110-ті роковини народження, 1876—1976: статті, спогади, документи і коментарі. — С. 7—20.
155. **Андрусак, М.** Початки християнства в Україні / М. Андрусак // *Український історик*. — Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1979. — Чис. 1/4. — С. 5—14.
156. **Андрусак, М.** Історія Збаражчини / Микола Андрусак // *Збаражчина: збірник статей, матеріалів і споминів*. — Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1980. — Т. 1. — С. 37—95. — (Український Архів / Наукове Товариство ім. Шевченка; т. 30).
157. **Андрусак, М.** Нарис історії Бойківщини / Никола Андрусак // *Бойківщина: монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту*. — Філадельфія; Нью-Йорк, 1980. — С. 119—204. — (Український Архів / Наукове Товариство ім. Шевченка; т. 34).
158. **Андрусак, М.** Праісторія Збаражчини / Микола Андрусак // *Збаражчина: збірник статей, матеріалів і споминів*. — Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1980. — Т. 1. — С. 33—36. — (Український Архів / Наукове Товариство ім. Шевченка; т. 30).
159. **Андрусак, М.** З минулого Золочівщини / М. Андрусак // *Золочівщина: її минуле і сучасне*. — Нью-Йорк; Торонто; Канберра, 1982. — С. 52—142.
160. **Andrusiak, M.** Selected Problems of Christianity in Rus-Ukraine / M. Andrusiak // *Ukrainian Quarterly*. — New York, 1983. — Vol. 39, № 1. — P. 60—68.
161. **Андрусак, М.** Зборівщина в часі Першої світової війни та Західно-Української Народної Республіки / М. Андрусак // *Зборівщина. Над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи: історично-мемуарний і літературний збірник*. — Торонто; Нью-Йорк; Париж; Сідней, 1985. — С. 150.
162. **Андрусак, М.** Кривавий терор польських боївків на Надсянні: Жорстоке винищування українського населення / М. Андрусак // *Ярославщина і Засяння, 1931—1947: історично-мемуарний збірник*. — Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. — С. 615—623.
163. **Андрусак, М.** Проблеми українсько-польської етнографічної границі на Посянні / М. Андрусак // *Ярославщина і Засяння, 1931—1947: історично-мемуарний збірник*. — Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1986. — С. 21—26.

164. **Андрусяк, М.** У збудженій в огні столиці України : (Славній пам'яті мучеників за Україну в Києві в 1941—42 рр.) / Никон Немирон // В боротьбі за Українську Державу : есеї, спогади, свідчення, літописання, документи Другої світової війни. — Вінніпег ; Лондон ; Париж ; Мюнхен ; Нью-Йорк ; Торонто, 1990. — С. 803—817.
165. **Андрусяк, М.** Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч / М. Андрусяк // Маланюк, С. *Illustrissimus Dominus Mazepa* (ясновельможний пан Мазепа) — тло і постать... / С. Маланюк. — Київ, 1991. — С. 22—44.
166. **Андрусяк, М.** Щедрою десницею Вашою... / М. Андрусяк // Пам'ятки України. — 1991. — № 6. — С. 26—31.
167. **Андрусяк, М.** 3 минулого Знесіння / М. Андрусяк ; передм., текстол. оправлення та прим. Б. Якимовича. — Львів : Старе Знесіння : Просвіта, 1992. — 24 с.
168. **Андрусяк, М.** У збудженій в огні столиці України : (Славній пам'яті мучеників за Україну в Києві в 1941—42 рр.) / Никон Немирон // В боротьбі за Українську Державу : есеї, спогади, свідчення, літописання, документи Другої світової війни. — Репр. перевид. — Львів, 1992. — С. 803—817.
169. **Андрусяк, М.** Автобіографія (вересень 1932 р.) / М. Андрусяк ; [публ. Л. Тиміш] // Дрогобицький краєзнавчий збірник. — Дрогобич, 2000. — Вип. 4. — С. 468—478.
170. **Андрусяк, М.** Іван Крип'якевич / М. Андрусяк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Львів, 2001. — [Вип. 8]: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. — С. 573—577.
171. **Андрусяк, М.** Історія села Переволочна / М. Андрусяк, Г. Сірський ; упоряд. В. Лаба. — Львів, 2003. — 180 с. : іл.
172. **Андрусяк, М.** Історіографія українських державних змагань у 1917—1921 рр. / Микола Андрусяк // Історіографічні дослідження в Україні : зб. наук. праць. — Київ, 2014. — Вип. 25. — С. 118—142.
- - -
173. **Як польщили Посяння** / за о. Р. Прислопським зладив Петро Олійник ; передм. М. Андрусяка. — Краків : Українське видавництво, 1941. — 48 с. — (Минуле й сучасне ; ч. 13).
174. **Пісні з Покуття** : (пісні записані у селі Вербівці Городенківського району Миколою Андрусяком та Михайлом Паньківим) / Інститут народознавства Національної академії наук України. — Івано-Франківськ : Нова зоря, 2001. — 279 с. : нот.
- ***
175. **Біла, С.** Постать Й. Шумлянського в дослідженнях М. Андрусяка / С. Біла // Історія релігій в Україні : праці X-ї Міжнародної наукової конференції (Львів, 16—19 травня 2000 р.). — Львів, 2000. — Кн. 1. — С. 57—62.
176. **Герасимова, Г.** Андрусяк Микола Григорович / Г. Герасимова // Українські історики ХХ століття : біобібліографічний довідник. — Київ, 2004. — Вип. 2, ч. 2. — С. 10.
177. **Глаголюк, В.** Андрусяк Микола Григорович / В. Глаголюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника. — Львів, 1997. — Вип. 4. — С. 6—8.
178. **Піх, О.** Мирон Кордуба і Микола Андрусяк: до історії взаємин / О. Піх // Україна — Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. — Львів, 2012. — Вип. 5 : Ювілейний збірник на пошану Олександра Колячука. — С. 158—178. — Додаток: Листування Мирона Кордуби та Миколи Андрусяка. — С. 172—178.
179. **Тиміш, Л.** Микола Андрусяк : матеріали до біографії / Л. Тиміш // Дрогобицький краєзнавчий збірник. — Дрогобич, 2000. — Вип. 4. — С. 462—478.
180. **Чебан, М.** Микола Андрусяк : історія історика / Марина Чебан ; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів, 2015. — 354 с. : іл., портр., факс.
181. **Чебан, М.** Микола Андрусяк (1902—1985) / Марина Чебан ; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів, 2013. — 84, [1] с. : іл., фотоіл., фотопортр. — (Історики України ; вип. 11).
182. **Чебан, М.** Микола Андрусяк як учасник і літописець українських визвольних змагань / Марина Чебан // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Львів, 2009. — Вип. 18 : Західно-Українська Народна Республіка : До 90-річчя утворення. — С. 556—563.
183. **Чебан, М. М.** Наукова та громадсько-культурна діяльність Миколи Андрусяка (1902—1985) : автореф. дис. ... канд. іст. наук / Марина Михайлівна Чебан ; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Інститут народознавства. — Львів, 2012. — 20 с.
184. **Ясь, О.** Микола Андрусяк — історик та публіцист : матеріали до біографії / О. Ясь // Молода нація. — Київ, 2003. — № 3 (28). — С. 256—257.
185. **Ясь, О.** Микола Андрусяк та його наукова спадщина : матеріали до біобібліографії / О. Ясь // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики : збірник наукових праць : у 2 ч. — Київ, 2006. — Ч. 1. — С. 313—342.

Степан Балеї

Балеї Степан (Стефан-Максим) Володимирович (4 лютого 1885 р., с. Великі Бірки Тернопільського повіту, нині смт Тернопільського району — 13 вересня 1952 р., м. Варшава, Польща) — психолог, лікар, психоаналітик, філософ, педагог. Один із найвидатніших учених світового рівня.

Середню освіту здобув у Тернопільській гімназії. У 1903—1907 рр. навчався на філософському факультеті Львівського університету за фахом «Філософія і психологія». У 1911 р. захистив дисертацію «Про потребу реконструкції поняття психологічної основи почувань» і здобув ступінь доктора філософії. Упродовж 1908—1928 рр. (з перервами) викладав математику, початкову психологію, логіку та вступ до філософії в українських гімназіях Перемишля, Тернополя та Львова.

Надзвичайно важливе значення для наукового зростання Степана Балея як психоаналітика мало стажування в Берлінському університеті, Сорбонні (м. Париж), праця у Віденському університеті в 1912—1914 рр. Саме тут, у провідних наукових осередках тогочасної Європи, він ознайомився з найновішою на той час психоаналітичною літературою, що дало йому поштовх до взяття психоаналізу на озброєння у власних філософських та психологічних дослідженнях.

Від 1917 р. навчався на медичному факультеті Львівського університету, після закінчення якого здобув у Варшавському університеті науковий ступінь доктора медицини за фахом «Нервові хвороби і психіатрія» (1922).